

סדרת ניירות עבודה של הפורום הכלכלי הערבי

העצמאים הערבים בישראל

דו"ח שלישי בסדרה

כתבו: ארנון ברק וסאמי מיעארי

בהנחיית יחידת המחקר של הפורום הכלכלי הערבי.

المنتدى الاقتصادي العربي
الפורوم הכלכלي العربي
Arab Economic Forum

נייר עבודה מספר 3 | מרץ 2023

המחקר נערך בחסות נְسْر هذا البحث برعاية

FISCHER
F|B|C|&|Co

משרד פישר בכר חן וול אוריון ושות'
מكتب فيشر باخر حين وول أوريون وشركائه

הפורום הכלכלי הערבי

הפורום הכלכלי הערבי (ע"ר) הינו מכון מחקר עצמאי ללא מטרת רווח, אשר עוסק בעריכת מחקרי מדיניות כלכלית-חברתית של החברה הערבית בישראל. הפורום הכלכלי הערבי עורך מחקרים יישומיים ומחקרי מדיניות בסטנדרטים המדעיים הגבוהים ביותר בתחומי הכלכלה והחברה במטרה להוביל לשינוי אמיתי-מהותי במעמדה הכלכלי-חברתי של החברה הערבית בישראל, בין היתר, על דרך הנגשת מחקריו לקובעי המדיניות ומקבלי ההחלטות במדינה.

המועדון של אנשי ונשות עסקים ערבים שהקים הפורום הכלכלי הערבי הינו תרגום מעשי-יישומי של מחקרי הפורום הכלכלי הערבי - מתוך הבנה כי אנשי ונשות העסקים הערבים הם המנוע העיקרי של חיזוק וצמיחת הכלכלה בחברה הערבית. המועדון נועד להעצמת היכולות הכלכליות של החברה הערבית, דרך העצמת אנשי ונשות העסקים הערבים וסיוע בפיתוח יכולותיהם וכישוריהם. במסגרת פעילותו, המועדון, בשיתוף פעולה עם רשות ניירות ערך, הבורסה לניירות ערך בתל אביב, איגוד הדירקטורים בישראל (IDU), העיתון הכלכלי גלובס ואחרים, מעביר קורסים וסדנאות בתחום הפיננסי לאנשי ונשות עסקים ערבים, מקיים כנסים כלכליים-מקצועיים; ואף מנהל צוות מקצועי מתנדב המייעץ לעסקים ערבים בתקופות משבר, לרבות בתקופת מגפת הקורונה.

מסמך זה הוא חלק מסדרה של דו"חות מטעם הפורום הכלכלי הערבי. במסגרת פעילות הפורום לחיזוק מצבה הכלכלי-חברתי של האוכלוסייה הערבית בישראל, יפורסמו דו"חות רבעוניים בנושאים מקרו-כלכליים שיש להם חשיבות מכרעת לחברה הערבית. בכל רבעון יתפרסם דו"ח קצר וממוקד סביב ההתפתחויות המרכזיות בתחום מוגדר ובעל השלכות רחבות על רמת החיים.

ארנון ברק

כלכלן וחוקר עצמאי. עוסק בתחומי מדיניות כלכלית, מקרו-כלכלה ושוק העבודה. בעברו היה חוקר בחטיבת המחקר בבנק ישראל ופרסם עבודות בנושא תחבורה ותעסוקה בחברה הערבית.

*** דו"ח זה נכתב בסיוע ה"מ"ס ועל כך תודתנו נתונה לליאור זיסמן, מנהל תחום מרשם עסקים ב"מ"ס, ולאורי חי עטר, על אספקת הנתונים והליווי המקצועי.

תוכן עניינים

3	.....	1. תקציר
4	.....	2. מאפיינים של עצמאים ערבים
5	.....	2.1. התפלגות לפי ענף כלכלי
7	.....	2.2. התפלגות לפי מחוז
8	.....	3. אחוזי הישרדות
8	.....	3.1. הישרדות לפי ענף כלכלי
9	.....	3.2. הישרדות לפי מחוז
11	.....	4. נספחים

העצמאים הערבים בישראל

2. תקציר

- בשנים 2006-2021 עלה שיעור הערבים בקרב כלל העצמאים הפעילים בישראל מכ-15% לכ-18%. שיעור זה הוסיף לעלות גם לאחר פרוץ משבר הקורונה, וקיזז במעט את הפגיעה החדה בתעסוקת הערבים שנבעה מהמשבר.
- השיעור הנוכחי של ערבים בקרב כלל העצמאים גדול מחלקם בכלל המועסקים במשק (13%), אבל עדיין קטן מחלקם באוכלוסייה (21%).
- כמו כן, התעסוקה כעצמאי פחות שכיחה בחברה הערבית: רק כ-4.8% מכלל המועסקים הערבים ב-2019 היו עצמאים, לעומת שיעור גבוה פי שניים בחברה היהודית.
- בחינה ענפית מגלה שהערבים הגדילו את חלקם הכי הרבה בענפים שמספר העצמאים הכולל בהם גדל הכי לאט וביניהם: התחבורה, המסחר, התעשייה, והאירוח והאוכל. כלומר, הגידול בחלקם של הערבים נתמך בהקטנת פעילות של עצמאים שאינם ערבים באותם הענפים.
- לעומת זאת, חלקם של הערבים העצמאים נותר כמעט ללא שינוי בענפי שירותי הייטק; ענף המידע והתקשורת, אשר בשנים האחרונות מגדיל את חלקו בתוצר במידה ניכרת, וענף השירותים המקצועיים, המדעיים והטכניים.
- הפריסה הגיאוגרפית של העצמאים הערבים דומה לפריסת האוכלוסייה הערבית בישראל. על כן, העצמאים הערבים מהווים את הרוב מבין כלל העצמאים במחוז הצפון, ואילו במחוז ת"א חלקם של העצמאים הערבים מסתכם ב-1.3% בלבד (מסך העצמאים במחוז ת"א).
- אחוזי ההשרדות אצל עסקים של עצמאים ערבים שנולדו ב-2006 נמוכים יותר בהשוואה למקביליהם היהודים. הפער נפתח כבר בשנה השנייה לפעילות, ובתום 15 שנים מהקמת העסק (שנת 2021) שרדו רק 22.8% מהעצמאים הערבים לעומת 26.8% מהעצמאים היהודים.
- ישנו קשר הדוק בין אחוזי ההשרדות של עצמאים לבין הענף הכלכלי בו הם פועלים. למשל, בענף שירותי בריאות, רווחה וסעד אחוזי ההשרדות אחרי 15 שנה של יהודים ושל ערבים גבוהים מ-40%, בעוד בענף שירותי האירוח והאוכל אחוזי ההשרדות מגיעים לכ-10% בלבד.
- יחד עם זאת, הפערים באחוזי ההשרדות בין ערבים ליהודים אינם אחידים על פני הענפים השונים. אחוזי ההשרדות של ערבים גבוהים במיוחד בענף שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים, אך נמוכים במידה ניכרת בהשוואה ליהודים בענף החקלאות.
- הפער באחוזי ההשרדות בין ערבים ליהודים הוא הגדול ביותר במחוז ת"א, בעוד מחוז הצפון הוא היחיד בו אחוזי ההשרדות של הערבים אינם נופלים מאלה של היהודים.
- לא נמצאה תמיכה לכך שהפער באחוזי ההשרדות בין ערבים ליהודים משקף נטייה של העצמאים הערבים לעסוק בענפים או במחוזות מסוכנים יותר.

2. מאפיינים של עצמאים ערבים

מטרת דו"ח זה היא לתאר את מצבם הנוכחי והתפתחותם על פני זמן של העסקים של עצמאים בבעלות ערבים בישראל. הדו"ח מתמקד בעצמאים מכיוון שאלו עסקים שיש להם בעלים יחיד שניתן לזהות אותו ולסווגו לפי קבוצת אוכלוסייה (יהודים/ערבים/אחרים). לצורך הניתוח התקבלו מהלמ"ס נתונים ייחודיים לשנים 2006-2021 בתדירות שנתית על עצמאים¹ פעילים², לידות³ עסקים של עצמאים ואחוזי הישרדות⁴, בחלוקה לפי מחוזות וקבוצת אוכלוסייה של בעל העסק.⁵

מתוך כ-650 אלף עסקים שהיו פעילים בישראל בשנת 2021, כ-445 אלף (68%) הם עסקים של עצמאים⁶ יחד עם זאת, כשני שלישים מהעצמאים לא מעסיקים שכירים, ומתוך כ-4 מיליון משרות שכיר במשק רק כ-9% הם אצל עצמאים⁷. בחברה הערבית התעסוקה כעצמאי מצויה אף פחות: רק כ-4.8% מהמועסקים הערבים ב-2019 היו עצמאים, לעומת שיעור גבוה פי שניים בחברה היהודית.⁸

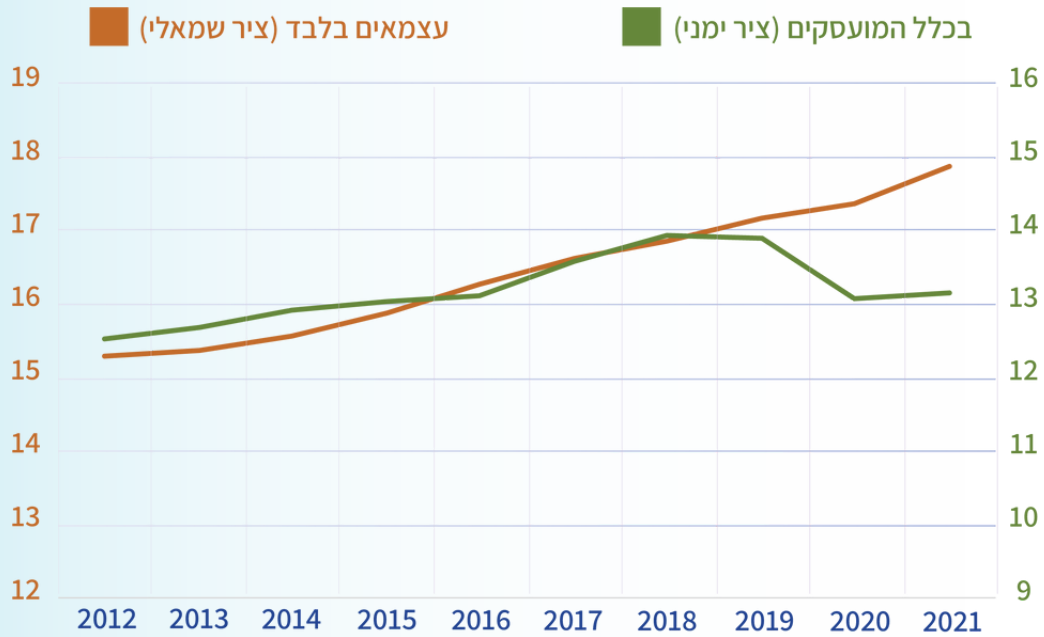
העצמאים הערבים צעירים יותר ומשכילים פחות בהשוואה לעמיתיהם היהודים, ורק כ-13% מהם נשים, לעומת כ-30% בקרב העצמאים היהודים. כמו כן, העצמאים הערבים נוטים יותר להעסיק שכירים: חלקם של הערבים בקרב עצמאים שהעסיקו משרות שכיר עמד על כ-27%, לעומת 12% בעסקים שלא העסיקו משרות שכיר.⁹

בשנים 2006-2021 גדל מספר העצמאים הפעילים הערבים מכ-43.5 אלף לכ-79.2 אלף, ועלה שיעורם בקרב כלל העצמאים הפעילים בישראל מכ-15% לכ-18.1%¹⁰. עלייה זו משקפת בעיקר האצה בלידות עסקים של עצמאים ערבים: אלו הגדילו את חלקם בתקופה זו מ-17% ל-26% (נספח 1). השיעור הנוכחי של ערבים בקרב כלל העצמאים גדול מחלקם בסך המועסקים במשק (13%), אבל עדיין קטן מחלקם באוכלוסייה (21%).

עד שנת 2011 חלקם של הערבים בקרב כלל העצמאים גדל לאט מאוד, אך מאז קצב הגידול הוא כחלק ממגמת הגידול הכללית של החברה הערבית בתעסוקה עד פרוץ משבר הקורונה. בעקבות המשבר תעסוקת הערבים נפגעה יותר מתעסוקת יהודים ומגמה זו נעצרה, ואף על פי כן חלקם של העצמאים הערבים הוסיף לעלות (תרשים 1), וקיזז במעט את הירידה הכוללת בחלקם של הערבים בתעסוקה שנבעה מהפסקת עבודתם של שכירים רבים.

-
- [1] עסק של עצמאי הוא עסק שמספר הזיהוי שלו זהה למספר תעודת הזהות של בעל העסק.
- [2] יחידת עסק הוגדרה כפעילה בשנת הפעילות הקלנדרית אם נרשמה עבודה פעילות חיובית בחודש אחד לפחות באותה שנה. פעילות חיובית יכולה להירשם בפדיון חיובי או בתשומות חיוביות, לרבות מספר עובדים מועסקים חיובי.
- [3] לידה של עסק בשנת t מוגדרת עבור עסקים שנמצאו באוכלוסיית העסקים הפעילים (עסקים עם דיווחי מע"מ או דיווחי העסקה) בשנה t , אך לא נמצאו באוכלוסייה זו בשנת $t-1$ ובשנת $t-2$.
- [4] עסק שנולד בשנת t ייחשב כשורד בשנת $t+1$, אם במהלך שנת $t+1$ היו לו נתונים חיוביים של פדיון ו/או העסקת שכירים. נציין כי עסק שנולד בשנת t ייחשב כ"שורד" בשנת $t+2$ רק אם אובחן כפעיל גם בשנת $t+1$ וגם בשנת $t+2$.
- [5] מקור הנתונים הוא בעיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים שבאגף עסקים-כלכלה, המשולב בנתוני קובץ מנהלי משופר מאגף דמוגרפיה שנוצר על ידי שילוב קובץ מרשם האוכלוסין עם קבצים מנהליים נוספים.
- [6] 27% מהעסקים הפעילים הן חברות (פרטיות, ציבוריות וזרות) וכ-5% הנותרים הם מסוג אחר (שותפויות, מלכ"רים, מוסדות ממשלתיים וכד').
- [7] הלמ"ס (2022). דמוגרפיה של עסקים - שרידות ותנועות של עסקים 2019-2021. הודעה לתקשורת.
- [8] לפי נתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס לשנת 2019.
- [9] הלמ"ס (2021). דמוגרפיה של עסקים של עצמאים בשנת 2019 ומאפייני בעלי העסקים. הודעה לתקשורת.
- [10] נציין שלפי נתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס שיעור העצמאים מבין כלל המועסקים הערבים ירד בתקופה זו ולכן לא מדובר בתחלופה של עצמאים על חשבון שכירים.

תרשים 1: שיעור הערבים בתעסוקה

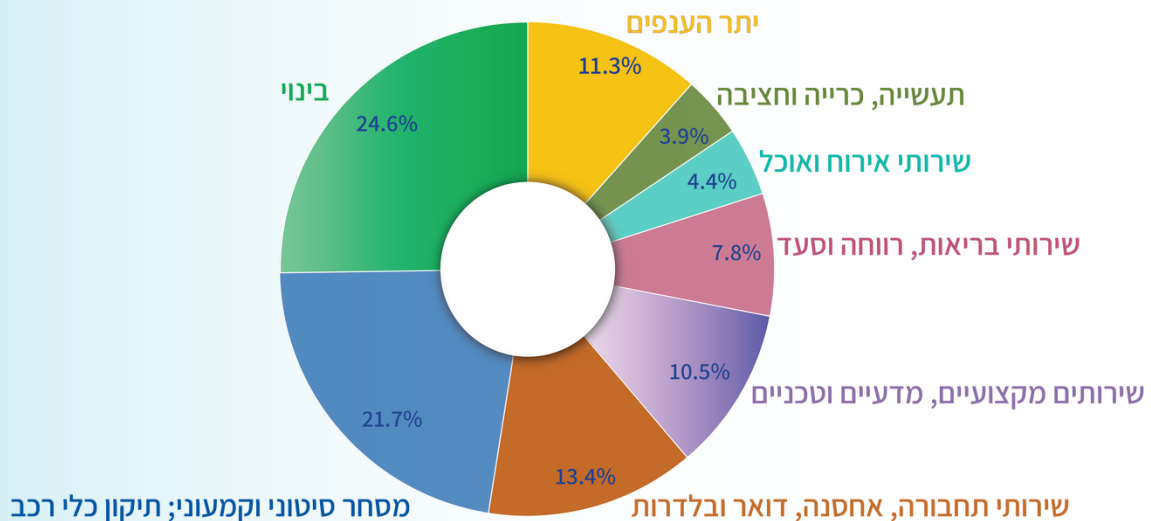

מקור: סקר כוח אדם ועיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

2.1 התפלגות לפי ענף כלכלי

תרשים 2 מציג את התפלגות העצמאים הערבים לפי ענף כלכלי ועולה ממנו שקרוב לחצי מהעצמאים הערבים מסווגים לשני ענפים - הבינוי והמסחר (כולל תיקון כלי רכב) - שהם גם הענפים המובילים בהעסקת שכירים ערבים. ענפים מרכזיים נוספים בתעסוקת ערבים שמקבלים ביטוי בקרב העצמאים הערבים הם בריאות ותעשייה, אם כי בשיעור נמוך בהשוואה לחלקם בקרב השכירים הערבים. לעומת זאת, בענף החינוך - השלישי בגודלו בתעסוקת ערבים - שיעור העצמאים הערבים הוא כ-2% בלבד. כמו כן, ענף התחבורה וענף שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים, מתאפיינים בכך שאחוז גבוה מכלל המועסקים בענפים אלו הם עצמאים, ולכן למרות שהם אינם נמנים בין המובילים בסך התעסוקה של ערבים, הם מרכזיים בתעסוקה של עצמאים ערבים.

תרשים 2: עצמאים ערבים לפי ענף כלכלי (2021)

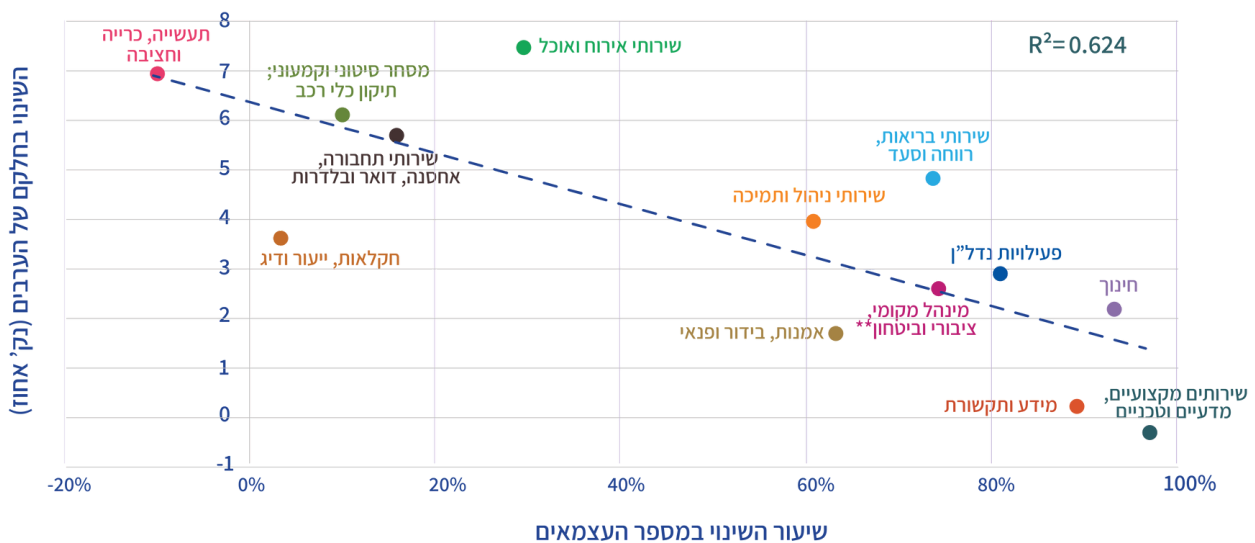
ביתר הענפים נכללים הענפים הבאים: מידע ותקשורת; שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח; אמנות, בידור ופנאי; פעילויות בנדל"ן; חינוך; שירותי ניהול ותמיכה; מינהל מקומי, ציבורי וביטחון; ביטוח לאומי חובה; שירותים אחרים; משקי בית כמעסיקים; ארגונים וגופים חוץ מדינתיים.

מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

הגידול בחלקם של הערבים בקרב כלל העצמאים הפעילים הקיף כמעט את כל ענפי המשק והיה ניכר במיוחד בענפי הבינוי, התחבורה, המסחר, התעשייה, והאירוח והאוכל (נספח 2). בענפים אלו, למעט הבינוי, הערבים נוטים יותר להשתלב כעצמאים - חלקם בקרב העצמאים גדול יותר מחלקם בסך המועסקים בענף. כמו כן, בענפים אלו מספר העצמאים שאינם ערבים גדל הכי לאט (תרשים 3), וברובם מספר הלידות של עסקים עצמאים אף התכווץ (למעט בתחבורה). כלומר, הגידול בחלקם של הערבים נתמך בהקטנת פעילות של עצמאים שאינם ערבים באותם הענפים.

לעומת זאת, חלקם של הערבים נותר כמעט ללא שינוי בענפי שירותי ההיטק: ענף המידע והתקשורת וענף השירותים המקצועיים, המדעיים והטכניים. היעדר הגידול בענפים אלו בולט על רקע היותם הענפים בהם השכר הממוצע לעצמאים הוא הגבוה ביותר¹¹. בענף המידע והתקשורת, אשר בשנים האחרונות מגדיל את חלקו בתוצר במידה ניכרת, מצבם של העצמאים הערבים חמור במיוחד ושיעורם בענף עומד על 2.3% בלבד.

תרשים 3: הקשר בין שיעור השינוי במספר העצמאים והשינוי בחלקם של הערבים, לפי ענף כלכלי

ענף הבינוי הוא תצפית חריגה ולכן הושמט מהתרשים.
 * השינוי בחלקם של ערבים בענף חקלאות, ייעור ודיג מתייחס ל-2019 (לעומת 2006) בשל מגבלת נתונים.
 ** בתרשים זה מינהל מקומי, ציבורי וביטחון כולל גם ביטוח לאומי חובה; שירותים אחרים; משקי בית כמעסיקים; ארגונים וגופים חוץ מדינתיים.
 מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

[11] סקר הוצאות משק הבית 2019, הלמ"ס.

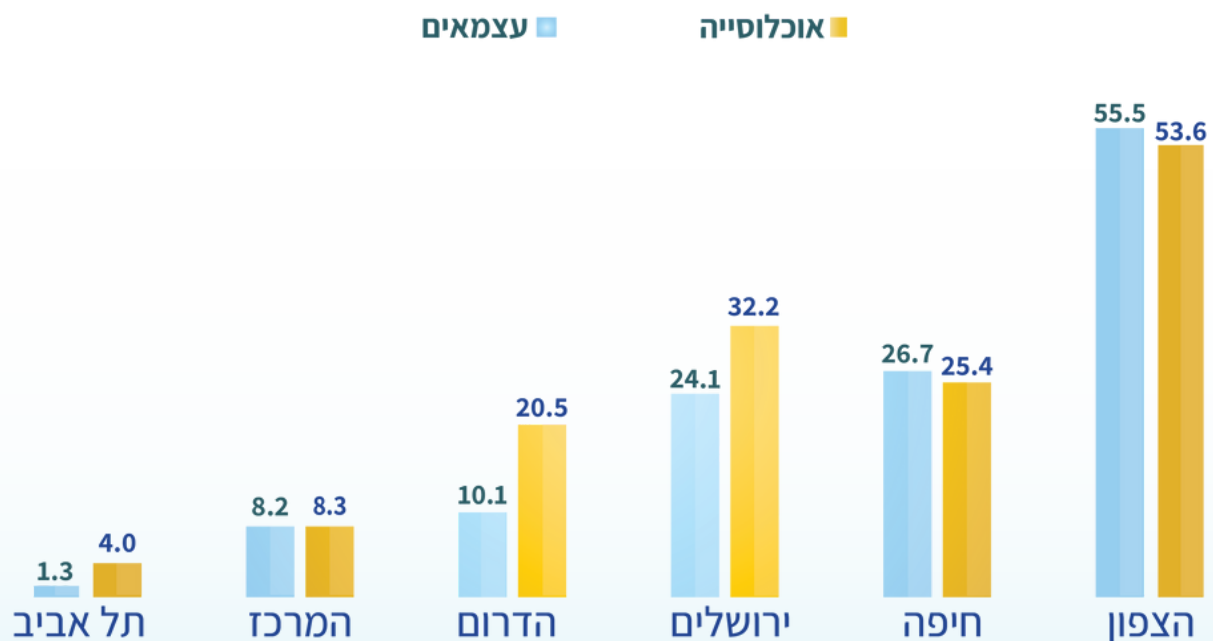
2.2. התפלגות לפי מחוז

הפריסה הגיאוגרפית של העצמאים הערבים דומה לפריסת האוכלוסייה הערבית בישראל, ועל כן כמחצית מהעצמאים הערבים נמצאים במחוז הצפון (51%), המחוז השני בגודלו בפער גדול אחרי הצפון הוא מחוז חיפה (17%), ואילו במחוז ת"א נמצאים רק כ-2% מהעצמאים הערבים (נספח 3). בהתאם לכך, נוכחותם של הערבים בקרב העצמאים בולטת במחוז הצפון שם הם מהווים את הרוב, ואילו במחוז ת"א שיעור העצמאים הערבים מסתכם ב-1.3% בלבד (תרשים 4).

יחד עם זאת, אין התאמה מלאה בין פיזור האוכלוסייה למצב העצמאים שכן במחוזות הצפון וחיפה חלקם של העצמאים גדול יותר מחלקם באוכלוסייה, ואילו במחוזות ירושלים, הדרום ות"א - חלקם של הערבים בעצמאים נמוך במידה ניכרת מחלקם באוכלוסייה.

חלקם הנמוך של עצמאים ערבים בת"א עשוי לנבוע מההרכב הענפי במחוז זה בו יש משקל גבוה, בהשוואה למחוזות אחרים, לענפים בהם ערבים פחות נוטים להשתתף: האומנות, בידור ופנאי; המידע והתקשורת; והפעילויות בנדל"ן. הגידול בחלקם של הערבים בקרב העצמאים הפעילים הקיף את כל המחוזות (נספח 4). הגידול המהיר ביותר נרשם במחוז הדרום (מ-6% ל-10%), שם הערבים הגדילו באופן משמעותי את חלקם באוכלוסייה (מ-15% ל-20%), בעוד בשאר המחוזות הרכב האוכלוסייה נותר כמעט ללא שינוי. גם במחוז ת"א חלקם של הערבים גדל במהירות יחסית, אבל עדיין נותר קטן מאוד והרבה מתחת לחלקם באוכלוסייה, ואילו הגידול האיטי ביותר נרשם במחוז המרכז.

תרשים 4: חלקם של העבים בעצמאים ובאוכלוסייה, לפי מחוז 2021

מקור: השנתון הסטטיסטי לישראל (2022) ועיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

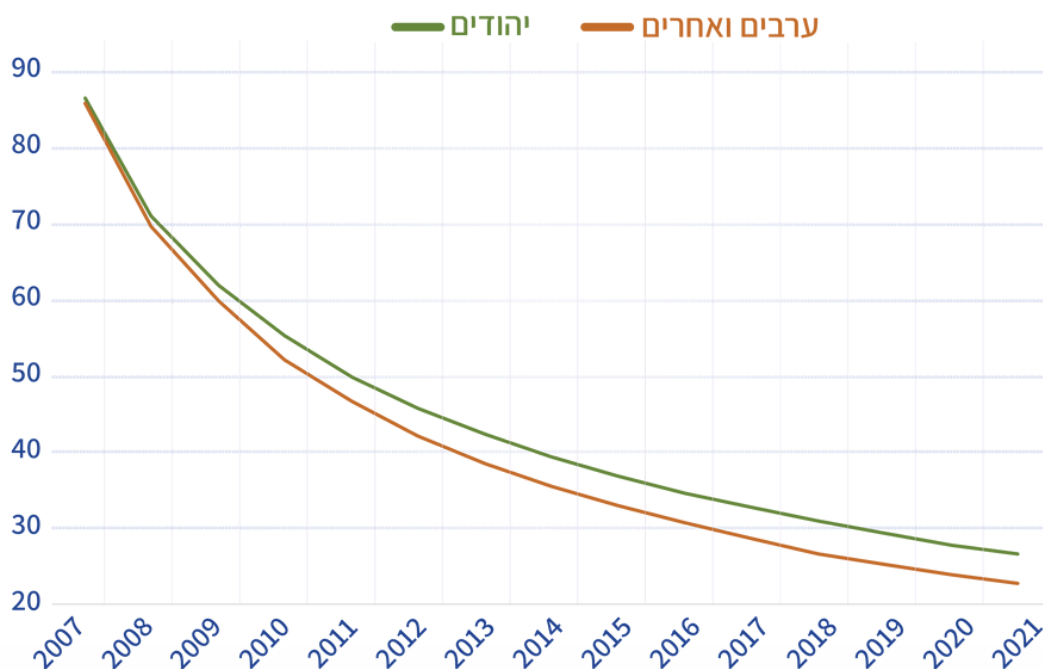
3. אחוזי הישרדות

הדפוס האופייני של הישרדות עסקים מצביע על שיעור גדול יחסית של עסקים שנסגרים בשנים הראשונות לפעילותם, ולאחר מכן אחוז העסקים שנסגרים מבין אלו ששרדו הולך ומתמתן. בהתאם לכך, זהו דפוס הישרדות הנמצא הן אצל עצמאים יהודים והן אצל עצמאים ערבים שמציגים את הירידה הגדולה ביותר באחוזי הישרדות בין שנת הפעילות השנייה לשלישית.

אחוזי הישרדות אצל עסקים של עצמאים ערבים שנולדו ב-2006 נמוכים יותר בהשוואה למקביליהם היהודים. הפער נפתח כבר בשנה השנייה לפעילות אליה מגיעים 85.9% מהערבים לעומת 86.5% מהיהודים, ומאז הלך והתרחב עד שהגיע לסביבות 4 נק' אחוז בשנה השישית, ולאחר מכן נותר כמעט ללא שינוי. בתום 15 שנים מהקמת העסק (שנת 2021) שרדו רק 22.8% מהעצמאים הערבים לעומת 26.8% מהעצמאים היהודים (תרשים 5).

תרשים 5: אחוזי הישרדות של עצמאים לפי קבוצת אוכלוסייה

(עסקים שנולדו ב-2006)

מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

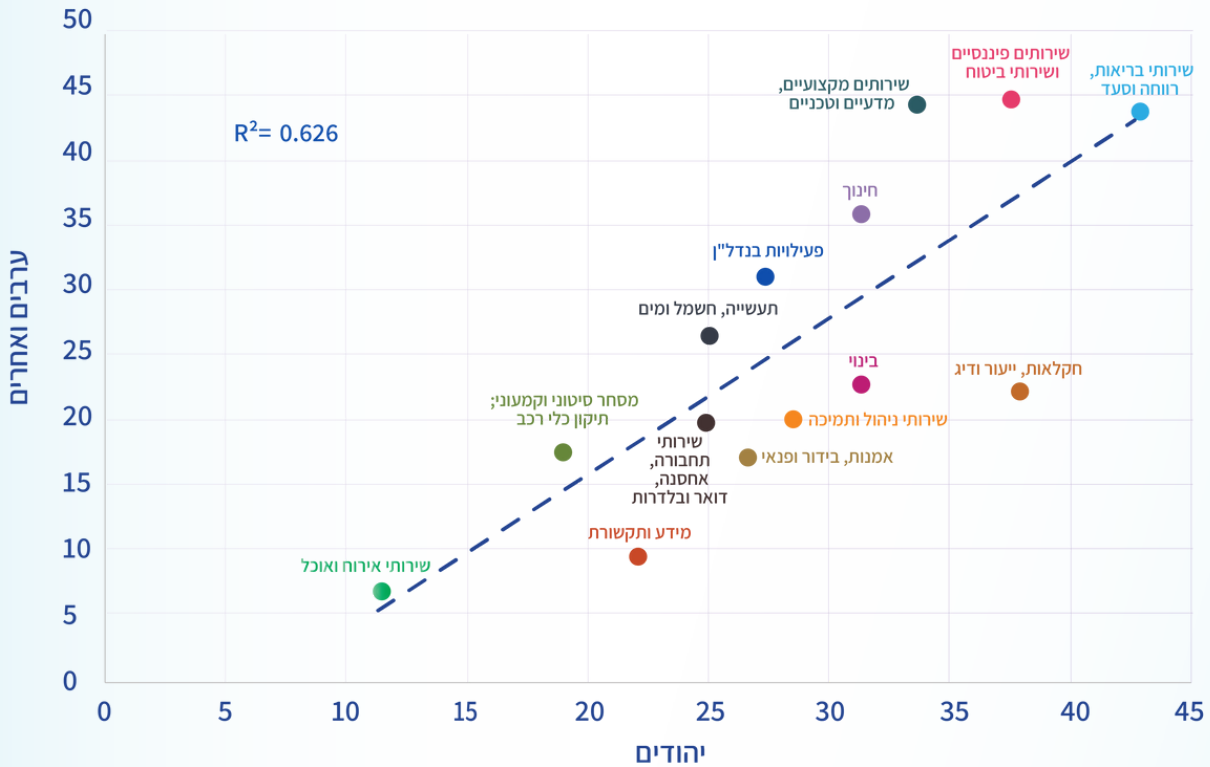
3.1 הישרדות לפי ענף כלכלי

ישנו קשר הדוק בין אחוזי הישרדות של עצמאים לבין הענף הכלכלי בו הם פועלים, בין אם הם ערבים ובין אם הם יהודים. אחוזי הישרדות גבוהים נרשמו בענפי הבריאות, הפיננסים והשירותים המקצועיים, המדעיים והטכניים. מנגד, בענפי המסחר, המידע והתקשורת ובמיוחד בענף אירוח ואוכל נרשמו אחוזי הישרדות נמוכים (תרשים 6).

יחד עם זאת, הפערים באחוזי הישרדות בין ערבים ליהודים רחוקים מלהיות אחידים על פני הענפים השונים. למרות שאחוזי הישרדות של יהודים גבוהים יותר בממוצע, ב-6 ענפים (מתוך 14 לגביהם התקבלו נתונים) נמצא כי אחוזי הישרדות אחרי של ערבים גבוהים יותר אחרי 15 שנים. המוביל בענפים אלו הוא ענף שירותים מקצועיים, מדעיים וטכניים, ואחריו ענף שירותים פיננסיים וביטוח. מנגד, אחוזי הישרדות של ערבים נמוכים במידה ניכרת בהשוואה ליהודים בענף החקלאות ובענף המידע והתקשורת.¹²

[12] יש לקחת בחשבון שבענף הפיננסים ובענף המידע והתקשורת היו ב-2006 רק עשרות בודדות של עצמאים ערבים ולכן יש ספק לגבי התוקף הסטטיסטי של הממצאים לגבי אחוזי הישרדות בענפים אלו.

תרשים 6: הקשר בין אחוזי הישרדות על עצמאים יהודים וערבים, לפי ענף כלכלי (אחוזי הישרדות בשנת 2021 לעסקים שנולדו ב- 2006)

מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

3.2 הישרדות לפי מחוז

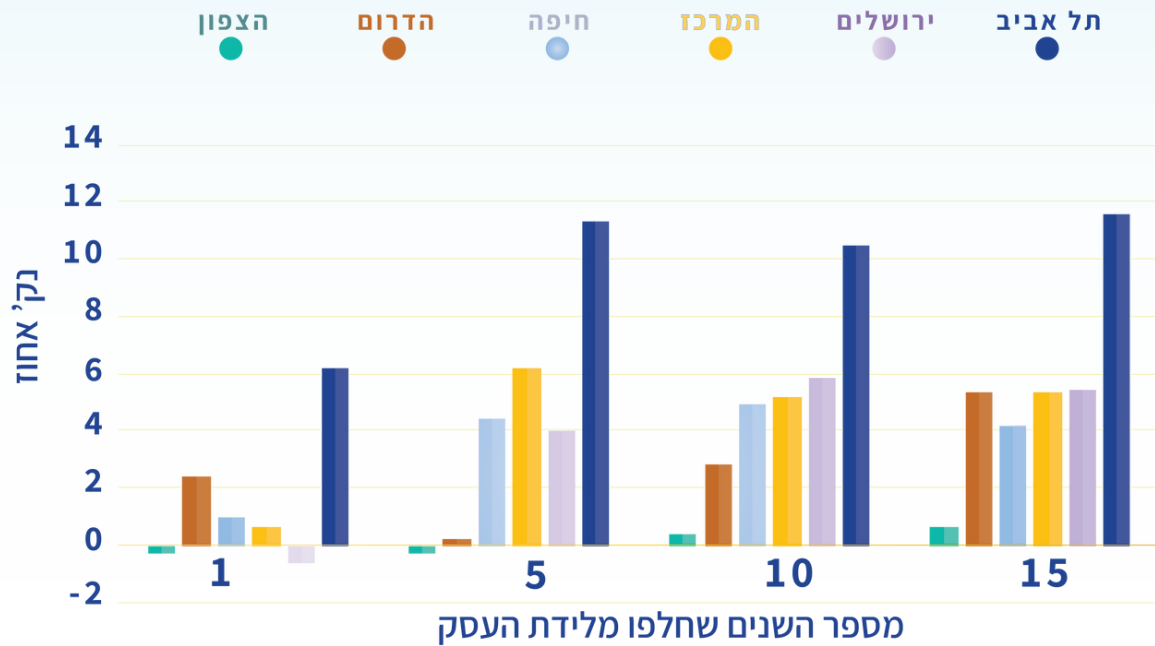
בדומה לחלוקה לפי ענף כלכלי, גם באחוזי ההישרדות לפי מחוז ישנם מאפיינים דומים בין עצמאים ערבים ליהודים: אלו ואלו שורדים בשיעור גבוה יותר במחוזות המרכז וירושלים, לעומת מחוז חיפה ובמיוחד בהשוואה למחוז דרום. כמו כן, אחוזי ההישרדות הגבוהים ביותר בתום השנה הראשונה מבין כל המחוזות נרשמו בירושלים.

לעומת זאת, ישנם הבדלים גדולים בין יהודים לערבים במחוזות ת"א והצפון: העצמאים הערבים במחוז הצפון שורדים בשיעור הגבוה ביותר ואילו בת"א שיעור ההישרדות שלהם הוא הנמוך ביותר (נספח 5), בעוד שיעור ההישרדות של עצמאים יהודים בת"א הוא הגבוה ביותר מבין כל המחוזות. כתוצאה מכך, הפער באחוזי ההישרדות בין ערבים ליהודים הוא הגדול ביותר במחוז ת"א ואילו מחוז הצפון הוא היחיד בו אחוז ההישרדות של הערבים אינו נופל מזה של היהודים (תרשים 7).

אחת הסיבות לאחוז ההישרדות הנמוך של עצמאים ערבים במחוז ת"א הוא שיעורם הגבוה בענף שירותי האירוח והאוכל, בו אחוזי ההישרדות הנמוכים ביותר מבין כל הענפים, ובפרט בחברה הערבית – רק 7% מהעצמאים הערבים שורדים בענף אחרי 15 שנה (ורק 11% מבין העצמאים היהודים). במחוז ת"א מספר העצמאים בענף היה השלישי בגודלו (אחרי בינוי ומסחר) והסתכם ב-13% בשנת 2021 – הגבוה ביותר מבין כל המחוזות. בנוסף על כך, שיעורים גבוהים יחסית של עצמאים ערבים במחוז ת"א עוסקים בענף המידע והתקשורת, ובענף האומנות, בידור ופנאי, בהם אחוזי הישרדות נמוכים, ובמיוחד אצל ערבים.

אשר להרכב הענפי של עצמאים במחוז הצפון, אין הבדלים משמעותיים בינו לבין הרכב הענפי של עצמאים ערבים בשאר הארץ. על כן, נראה שהייחודיות של העצמאים הערבים בצפון הוא המספר הגדול שלהם והיותם הרוב באוכלוסיית העצמאים במחוז. ייתכן ומציאות זו מאפשרת להם יתרונות של רשת וסיוע הדדי שמחזקים את יכולת ההישרדות שלהם לאורך זמן.

תרשים 7: הפער באחוזי הישרדות בין עצמאים ערבים ליהודים (עסקים שנולדו ב- 2006)

מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

הניתוח לעיל מצביע על אחוזי הישרדות נמוכים של עצמאים ערבים בהשוואה ליהודים, אך אין עדויות לכך שפער זה משקף נטייה של העצמאים הערבים לעסוק בענפים או במחוזות מסוכנים יותר: ישנו מתאם אפסי בין חלקם של העצמאים הערבים בענף לבין אחוז הישרדותם בו (נספח 6), והעצמאים הערבים מרוכזים במחוז הצפון בו אחוזי הישרדות שלהם הם הגבוהים ביותר.

לפיכך, נראה שאחוזי הישרדות הנמוכים נובעים מחסמים ייחודיים לעסקים קטנים בחברה הערבית, ביניהם בעיות בגיוס מימון ואשראי, אשר חריפות במיוחד בחברה הערבית,¹³ היעדר מודעות לכלי סיוע, וקשיים בהתנהלות מול מוסדות המדינה.

[13] כלכלת הלאום: מצוקתם של העסקים הקטנים בחברה הערבית בישראל - חסם גיוס האשראי / לנא ורור.
[HTTPS://FORUM.VANLEER.ORG.IL/?P=1379](https://forum.vanleer.org.il/?P=1379)

4. נספחים

נספח 1: חלקם של ערבים בקרב לידות עסקים של עצמאים

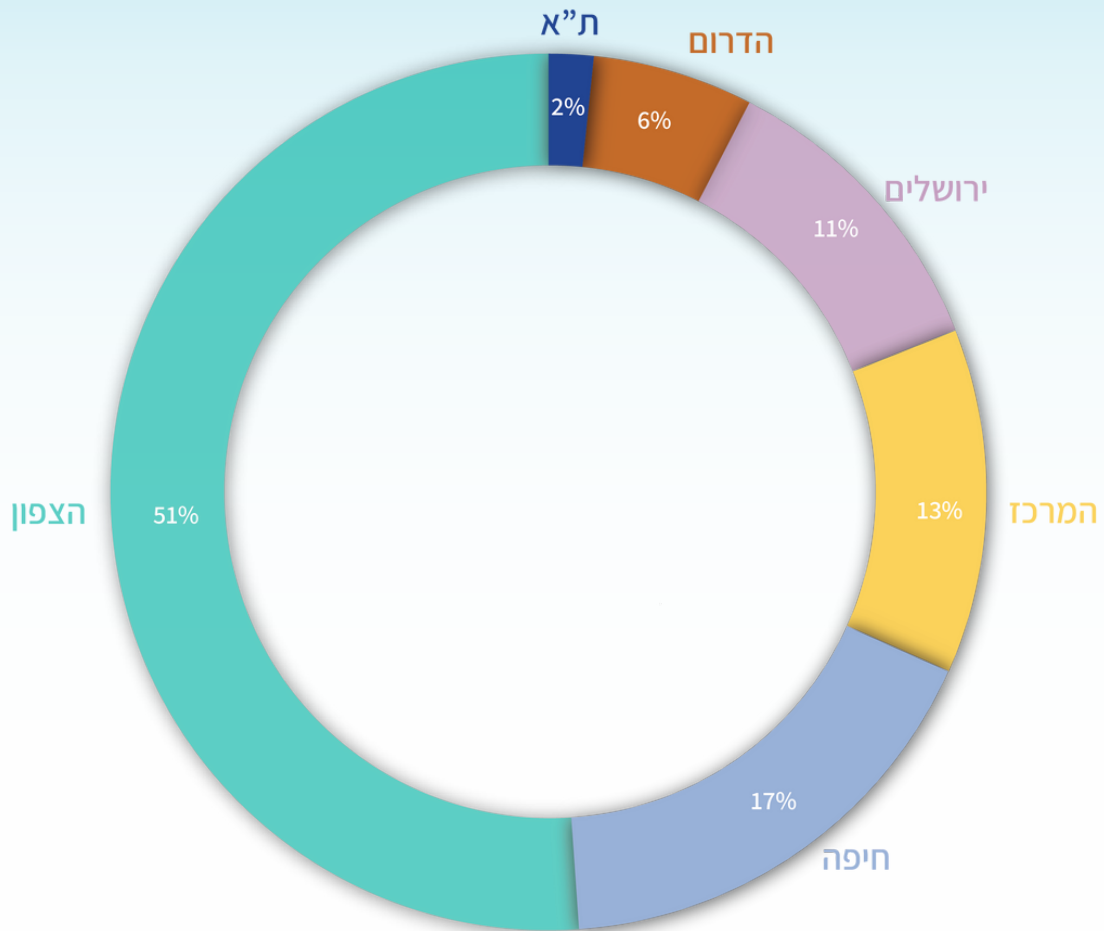
מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

נספח 2: חלקם של ערבים בקרב העצמאים לפי ענף כלכלי

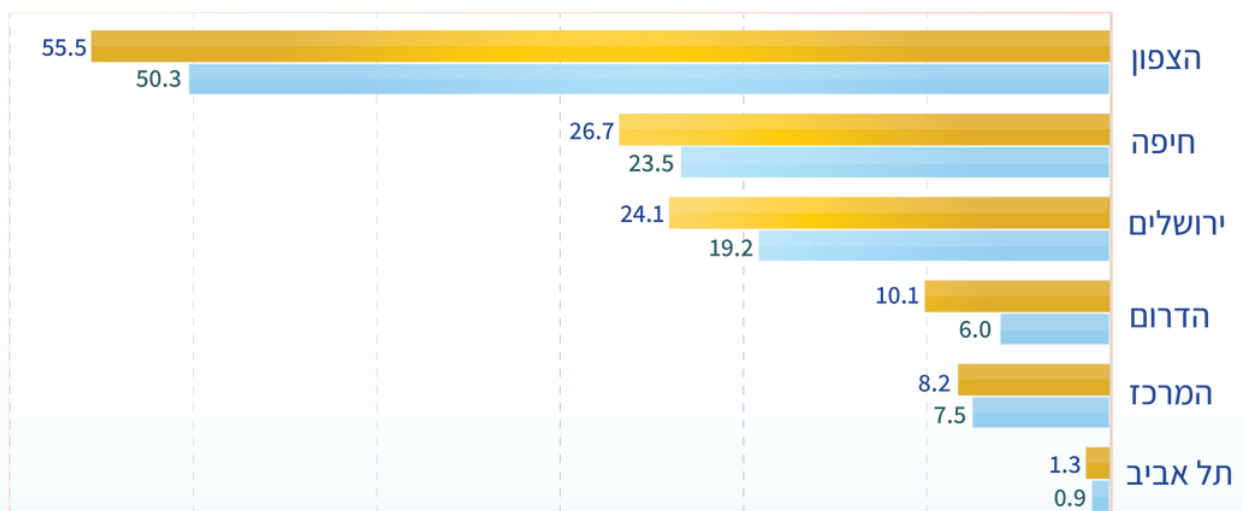
מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

נספח 3: התפלגות עצמאים ערבים לפי מחוז

מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

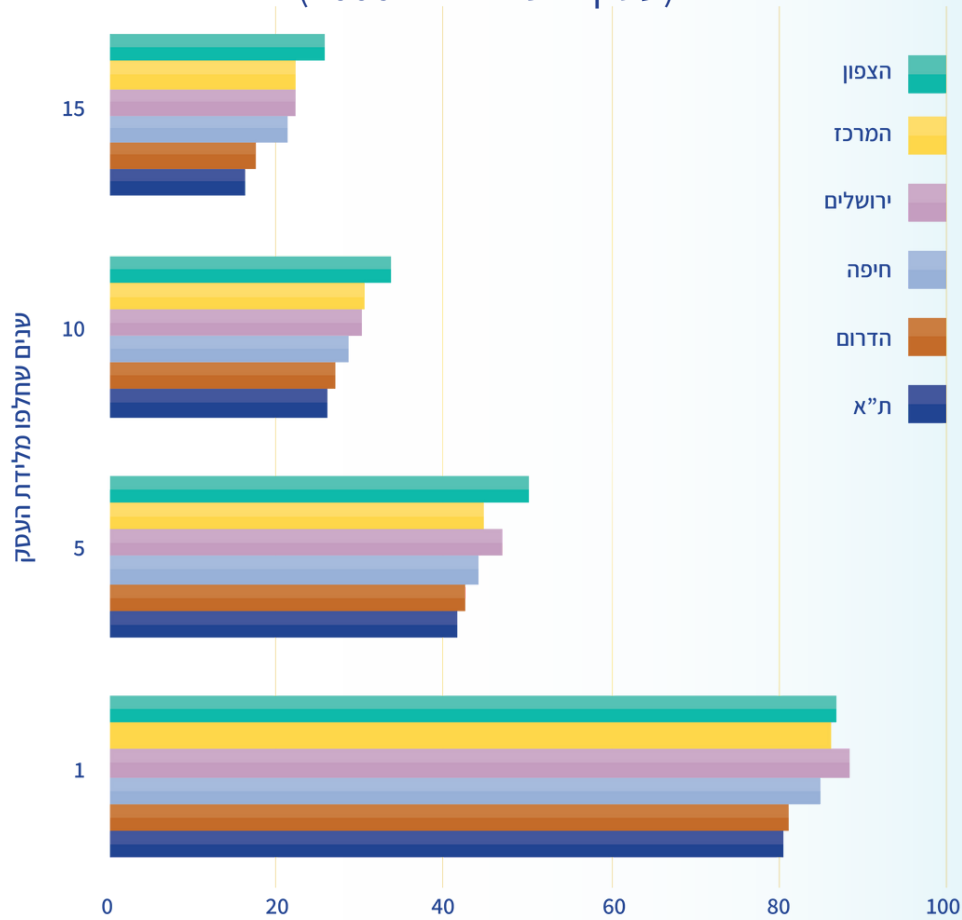
נספח 4: חלקם של הערבים בקרב העצמאים לפי מחוז

2021 2006

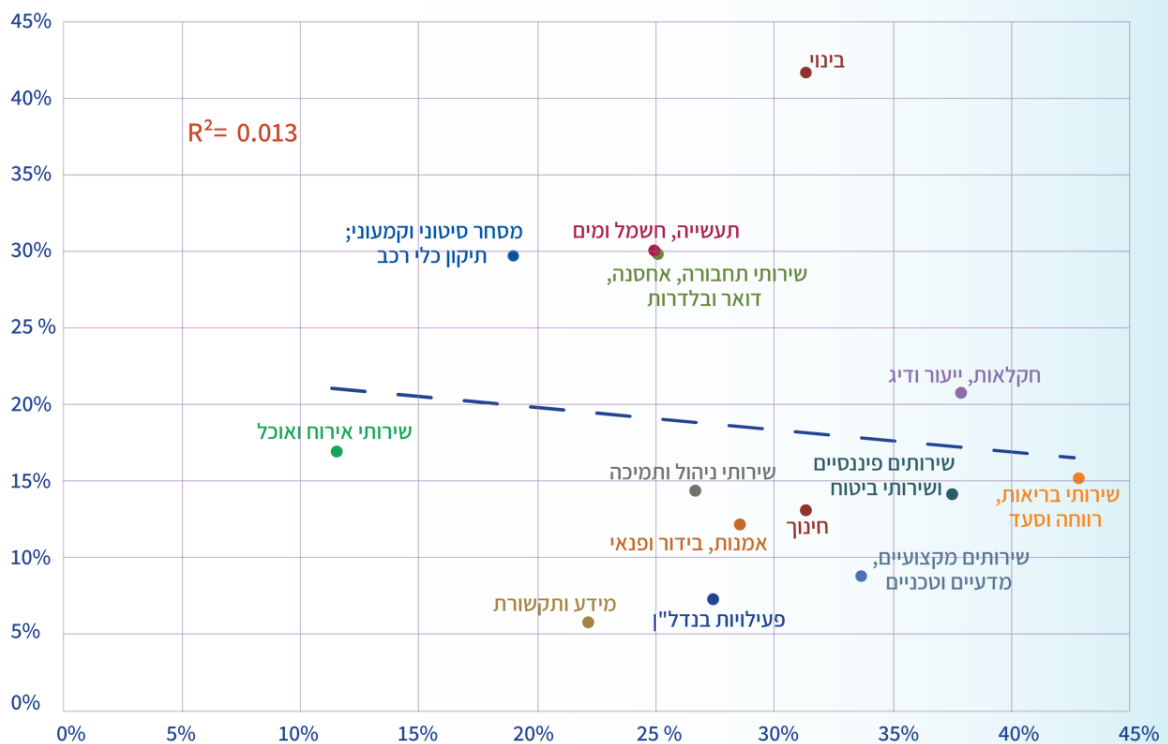
מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

נספח 5: אחוז ההישרדות של עצמאים ערבים לפי מחוז (עסקים שנולדו ב-2006)

מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.

נספח 6: הקשר בין אחוזי ההישרדות של עצמאים שאינם ערבים לחלקם של הערבים, לפי ענף כלכלי (2021)

מקור: עיבוד מיוחד של תחום מרשם העסקים, הלמ"ס.